

Istvánt is meg Csohány Kálmán mellévázolt, koponyából kortyintó fecskéjét – és amelyben a Parasz Afrodité látványa nemcsak michelangelói meg mestrovici tud lenni, de úgyszintén Berda József-i. Van (már vagy még?) névsorunk a hajdani szeretőkről, míves-enybitő metaforasorunk a reménytelen szerelemre és évtizedenként újrafogalmazzuk az Énekek énekét, székszávúbban, de növekvő ábitattal. Még emlékszünk, mekkora vihart kavart Weöres Sándor Antik eclogája (talán 1964-ben volt?) és már megértjük az érett férfi vágyait, panaszait (Anakreoni, Szárnyként röpit). Még hiszünk abban, hogy a Szó „a kettőnk közt búzódo / jeges úrben / csillagközi fényüzenet”, előtulása a Genézis megisméltése; hogy a cseppnek is lehet helye, fontossága az óceánban és hogy a szellemnek magasabbrendű megnyilatkozása egy csiszolt szonett, egy csípős epigramma a „bányató szónoklatok”-nál. Még vállalt példázatunk Szi-züphosz, még együtt mondjuk a hegytető útjáról jobbra és balra, fölfelé és lefelé: „csak hogy ez a kő itt az életem, / a sorsom, már teljesen egy velem.” Már emléünk, talán jóslatunk is, ám még ambícióink a lombja vesztett, de gyümölcsöt hordozó, ősz pégi almafa: „Az időt-lebíró fegyelem, / a lebetlent / kísértő, konok szenvedély, / vastörvények balálos / szorításában is teremni- / tudó létezés diadalmas érve, / a testet-öltött csoda volt maga...” (Példázat a Reményből).

Ilyennek látjuk magunkat. Pontosabban: ilyenek fogalmazol bennünket, a még mindig nemzedékváltással küszködő és már a mögöttünk jövők dobogására figyelő negyven-egynéhány éveseket. Köszönet érte, a csak prózában beszélő egyívásúak, egygondolatiúk nevében.

Baráti szeretettel és olvasói búséggel köszöntelek.

KERÉNYI FERENC

Homokfúvás

Amennyiben (csupán) az utóbbi tíz esztendő „vers-antológiatermését” vesszük figyelembe, nos, akkor is azt kell látnunk – a *Homokfúvás* című kötet igen előkelő helyet foglalhat el ezen kiadványok sorában. Akkor is így van ez, ha megemlítünk olyan köteteket, mint a Pécsen 1980-ban kiadott *Fél korszó hiány*, avagy az olyan híressé lett szegedi kötetet, a *Gazdátlan hajók* címűt, melyben *Baka István*, *Belányi György*, *Géczi János*, *Zalán Tibor* versei is olvashatók. De ha az ún. központi antológiákra gondolunk,

például a *Madárúton* vagy a *Ver/sziók* című kötetekre, akkor is elmondhatjuk, nincs szégyenkeznivalójuk a *Homokfúvás* szerzőinek, szerkesztőjének.

Irodalmi (köz)gondolkodásunk – (köz)életünk? – általában hajlamos abban látni egy-egy kiadvány jelentőségét, hogy a benne sorjázó művek szerzői (ez esetben, szám szerint hat költő), a könyv megjelenésének időpillanatában az „irodalomban”, majdhogynem státus szerint, hol és éppen milyen helyet foglalnak el, illetve jelölnek ki (ne-

kik) maguknak így-úgy. Ez a – sajnálatos módon – napjainkban is működő szelekciós gyakorlat kényszerít később (vagy már „születésük” előtt) szándékuk szerint is, habitusukban is alapvetően más karakterű művészeket egy-egy szűk skatulyába, jobb esetben egy-egy tágasabbnak látszó akolba. A szerencsés válogatás, szerkesztés folytán azonban akarva-akaratlanul is kikerülte e csapdát a kötetet összeállító *Buda Ferenc*. A kötetben szereplő versek szerzői ugyanis – bárha mindannyian Bács-Kiskun megyében élnek – egymástól igen jól megkülönböztethető hangon szólnak. Ezt tetézve – esetükben – elmondhatjuk, mindahányan *önálló* (költői) *világképet* vallanak, képviselnek. Buda Ferenc hivatott, éleszemű válogatásának immár két, öt (is) igazoló bizonyítéka van. 1986 augusztusában jelent meg *Dobozi Eszter* első önálló verseskönete, *Az egy* címmel. Az antológia címadó versét író *Agócs Sándor* ugyancsak első önálló kötete pedig épp lektorálás alatt van, s reményei(nk) szerint hamarosan meg is jelenhet. Ezen oknál fogva (s miután e két költő amúgy is az antológia két *jellegadó szerzője*) az ő munkáik értékelését bízuk megjelent illetve megjelenő köteteik recenzióira, kritikáira.

A kötet további négy költőjének műveit olvasva, előre kívánczok *Turai Kamil* és *Józsa Fábián* bemutatása. Turai Kamilról már többen leírták – „vallásos költő”. Bizonyára az életrajzi adatok ismerete adta az ötletet kritikusaiknak, hogy e (az antológia konszenzusában semmitmondó) közhelyet ismételtessék. Verseinek olvastán, úgy érzem, inkább azt kell hangsúlyoznom, Turai mint *költő*, elsősorban a *szó*, a *költészet*, megváltó erejében *hisz!* Hogy magánemberként,

szuverén egyéniségként – tehát nem itt közreadott műveinek tükrében! – úgymond, vallásos vagy hívő ember é (?) vagy... nos, ezt tekintsük az ő legbensőbb és csak *reá* tartozó magán-ügyének! Mélytűzű (rövid), többnyire filozofikus indíttatású versei, például nyolcsorosai fegyelmезetten, ámbár a kelletténél talán kissé 'kimértebben', de hitelesen jelenítik meg szorongásait, apró örömeit, „noha úgy is reménytelen / tovább repülni kénytelen” – írja a *Mindig kerül* című versében. Nagyobb lélegzetű, a tágasabb (külső, belső) világot átfogni óhajtó munkáiban, úgy érzem, mintha cseppet elbizonytalanodnék. A jelzett versekbe olyan (frázis)töltelék-sorok is becsúsznak, melyek a mesterien megoldott rövid kompozícióknál nem lelhetőek. Úgy gondolom, a terjedelmesebb művek pillanatnyi itt-ott-sutasága – kiküszöbölendő! – könnyű préda lesz egy olyan költőnek, mint Turai Kamil, aki helyenként igazi talentumot sejtető sorokkal örvendezteti meg a költészetben hívő olvasóit.

Józsa Fábián, úgy tűnik, József Attila-i alkatú-fájdalmú költő. Primer, keményen megszenvedett (magan)kinjait képes emelni versé, mindönk ügyévé. Emellett azonban nem nélkülözi a játékosságot, helyenként a már groteszket pedző hangot sem. „már mindent értek / a dolgokat helyükre tettem / sínen vagyok / síneken fekszem” – írja, J. A.-t idéző, engesztelő félmosolyt, tragikumot egyaránt hordozó XXX című versében. Hasonló erényeket csillant meg más műveiben is. Külön említést érdemel, hogy hatuk közül ő az egyetlen, aki vállalkozik – igaz, kicsit visszafogottan, netán kicsit félve is a még járatlanabbnak mutakozó úttól – a konkrét-vers felé való tájékozódás, valamint a szöveg-ti-

pografizálás értelmezést-tágító, a vizualitást, ha nem is előtérbe helyező, de annak helyét biztosító kísérletekre. Sokoldalú tehetsége nem kis reményekkel kecsegtet.

Tábori Kálmán a nemzetért aggodó, a magyarságért, a magyar szóért felelősen, hittel-hitelesen megszólaló költő. Azok közül való, akik nem holmi mellüket döngető, szájhősök csupán. Mint „az utolsó prédikátor”, avagy mint az „utolsó tanítvány” is, állaná a sarat. Élete árán is. Állításom legfényesebb bizonyítékául idézem most *Feladat* című versének egy részletét: „*En / tanítottam meg Őket / szépen, / folyékonyan / beszélni - / nekem kell / megtanítom Őket / A / Szabadság / Egyenlőség / Testvériség / EL-DA-DO-GÁ-SÁ-RA / is.* De említhetem példaként azon verseit is, melyek művészi megformálásukban többrétegűek, azonban az értő versolvasók számára megszólalnak, nevükön nevezik önnönmagukat. Meg kell azonban jegyezni: Táborinál – sajnos – e kényszerűen szűkös összeállításban is, több olyan vers szerepel, amelyek beválogatása, felvétele a közlendő művek sorába, indokolatlanul tűnik. Helyettük feltétlenül szerencsésebb lett volna – bizonyára fiókjában kushadó – egyéb műveiből válogatni. Úgy látszik, Tábori esetében igazolódik a mondas, kevesebb több lett volna”! Azonban e „lépések” ellenére is bizonyítékát adja megbízható tehetségének.

A kötetben sorrendben másodikként bemutatkozó szerző *Csikós Zsuzsa*. Nem illetlenségből, figyelmetlenségből hagytam e szerény írás végére *Csikós Zsuzsa* említését. Tettem ezt egyszerűen azért, mert mind mostanáig (immár egy hete forgatom az antológia lapjait, olvasom a műveket),

bizonytalan vagyok – költővel van-e dolgom? Feltétlenül igaz: egy antológia nem adhat teljes keresztmetszetet az egyes szerző műveiből. De az is helytálló, ha már így van, s ezt szerző és szerkesztő egyaránt tudja, figyelembe veszi, nos, akkor úgy válogat a létező művekből, hogy a szerző leginkább jellemző, lehetőleg legjobb darabjait válassza ki közlésre. Gondolom, *Csikós Zsuzsa* esetében is így járt el. E rövid megjegyzés után – s a közölt írások ismeretében – vállalom a felelőtlennek ítéelhető, maliciózus kijelentést, az én megítésem szerint. *Csikós Zsuzsa* – nem költő! Írásainak nyíltsága, melegsége, erkölcsi tisztasága, humanista elkötelezettsége stb. . . vitathatatlan! Ám mindezen becsülni, szeretni való tulajdonságai sem emelik költészetté írásait, melyek nyögvelően döcögnek, közkhelyekből, agyoncsépell metaforákból, etc, építkeznek. Pontosan az a költői erő hiányzik *Csikós*-ból, ami a művekben (művészeté transzponálódásban) hitelesíthetné, az egyéb-iránt – kitűnik – megélt, megszenvedett, élethelyzeteket, a nem éppen irigylésre méltó sorsot, mely rá méretetett. Úgy érzem, *Csikós* esetében inkább a becsülés, a szimpátia vezethette a szerkesztőt, mikor munkáit felvette – az ezen művektől eltekintve – szinte hibátlan, a maga nemében kitűnő antológia darabjainak sorába. Épp ezért (s bizonyára tapintatból is!) *Csikós* esetében eltekin-tek az írások részletesebb ismertetésétől, a szerző munkáiból vett bizonyító példák sorolásától. Feltételezem, *Csikós Zsuzsa* számára épp elég (fájó) tanulással szolgál, immár kinyomtatott írásainak clemző olvasása.

Végezetül annyit: kívánom e széljárta föld lakóinak (ám nem

csak nékik!), szerencsétlense öket a sors, hogy az értük, helyettük is szóló hivatottak, a *Homokfűvés* költőihez hasonlóan, legyenek hit-es mesterei és hívó apostolai élet-

nek, emberségnek, az írástudói mesterségnek, s a mindezeket megkezdhetetlené acélozó etikájuknak egyaránt. (Kecskemét.)

BÍRÓ JÓZSEF

Tavaszi futás

A közhely-lovasok kedvenc papírja a tavasz. Fel lehet cicomázni mindenféle szakajtott vagy festett virággal. De e bokkrétáknál is szebb a *saját* keresetlen ragyogásában.

E keresetlen ragyogás élményét nyújtja többek között a *Tavaszi futás* című összeállítás, *Gerelyes Endre*, a 38 évesen, 1973-ban elhunyt író és *Schlattner Edit* jobbjára szerelmes párbeszéddé összeszőtt levelezése, a szerkesztő, *Baranyi Ferenc*, a költőbarát szerint is.

Alcíme: *Diákszerelmem*, s az 1953. és 1961. között váltott intim írások többségét fogja össze. Előljáróban egy apró kritikai észrevétel: kissé zavaró néhány helyen, hogy az időrendtől eltekintett az összeállító. Valószínű azok számára, akik közeli ismeretségben, barátságban voltak az Edit-Endre kettőssel, így is érthető – szándéka szerint a kapcsolat érzelmi hullámzásait, fejlődését követi ez a szerkesztés.

Az *Iffjúsági Lap- és Könyvkiadó* gondozásában látott napvilágot a kötet. Tehát egy diákszerelmemről szól diákoknak? Bizonyára ez az egyik célja: felmutatni nem anakrosztikus jelenség a XX. század második felében sem a szerelmi levelezés. Bár igaz – és erről többben írtak aggódó, a fiatalokat féltő sorokat –, maga a levelezési

kultúra is mintha kiment volna a divatból, ahogy a kapcsolatokban kevesebb az érzelem, több a felszínesség. Sok fiatal van, aki szégyelli a kitarulkozást, az őszinteséget. Talán a konfliktustűrő képességünk romlása is magyarázza ezt. Aki nyílt, egyenes, annak többet kell csatáznia.

Másik kérdés: a nyíltságot még csak-csak többen vállalják, de a nyilvánosságtól ódzkodnak. Civakodások, eltávolodások, gyarlóságok, néha kegyetlen odamondogatások egyaránt nyomom követhetők a *Tavaszi futás*ban. Az egymásbakapaszkodás, a vágy, a féltés, a szerelmes tanácsok, kérések dokumentumait inkább kötetbe illőnek érzi sok olvasó. Pedig az egyéniséghez ez a teljesebb, pörébb megnyilatkozás vihet csak közelebb. És nem csak a művész, az íróember személye érdekes – a társáé is, aki „csak” érzékeny, értelmes, vitázó szerelmes nő. Akkor is, ha helyenként – de ez természetes egy tizenéves hölgytől – kamaszos túlzások, dagályosság, érzélgősség is terheli a lapokat.

Furcsa dolog: olyan sok helyen vitatkoznak arról, vajon az egyik ember tud-e a másik egyéniségén változtatni, ha szereti. ...*én alá- zatosabb és alkalmazkodóbb termé-*